

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Analýza účetních výkazů pro poskytování úvěrů malým a středním firmám v České republice
Analystis of Financial Statements for Lending to Small and Medium sized Companies in the
Czech Republic

Student: Josef Sucháček

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Marie Lichnovská, Ph.D.

Ostrava 2011

Místopřísežné prohlášení

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci vypracoval samostatně a všechny získané přílohy jsem doložil.“

.....
Josef Sucháček

V Ostravě dne 11. května 2011

Poděkování

Děkuji Ing. Marii Lichnovské, Ph.D. za řádné vedení, veškerý čas, který mi věnovala, a za všechny starosti, které se mnou měla.

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	CHARAKTERISTIKA PENĚŽNÍCH INSTITUCÍ	2
2.1	Podstata fungování peněžního systému	2
2.2	Charakteristika banky	2
2.2.1	Bankovní systém	3
2.3	Charakteristika bankovních produktů	4
2.4	Systematizace bankovních produktů	6
2.5	Druhy bank	9
2.6	Jiné finanční společnosti	12
2.6.1	DCEŘINÉ FINANČNÍ SPOLEČNOSTI	13
2.6.2	INVESTIČNÍ FONDY A INVESTIČNÍ SPOLEČNOSTI	14
3	DEFINICE ÚVĚŘŮ A JEJICH ČLENĚNÍ	16
3.1	Charakteristika úvěrů	16
3.2	Rozdělení úvěrů	16
3.3	Druhy úvěrů	18
3.3.1	Krátkodobé úvěry	18
3.3.2	Střednědobé a dlouhodobé úvěry	24
3.4	Žádost o úvěr	27
3.5	Smlouva o úvěru	28
3.6	Zajištění úvěru	29
4	Analýza účetních výkazů a jejich hodnocení	31
4.1	Zkoumání informací před úvěrovým rozhodováním	31
4.2	Analýza účetních výkazů	32
4.2.1	Analýza účetních výkazů FIRMY A	36
4.2.2	Analýza účetních výkazů FIRMY B	39
4.2.3	Analýza účetních výkazů FIRMY C	42

5	Závěr	46
	Seznam použité literatury	48
	Seznam zkratek	
	Seznam tabulek	
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	

1 ÚVOD

Cílem mé bakalářské práce je analýza účetních výkazů, které banka vyžaduje od zájemce o úvěr za účelem zjištění, zda a za jakých podmínek je firmě ochotna úvěr poskytnout.

Konkrétně se zabývám rozvahou, výkazem zisku a ztráty, cash-flow a dalšími podklady, jakými jsou zejména přehledy časového rozložení pohledávek a závazků z obchodního styku. Z těchto základních finančních dat za minimálně dvě ukončená hospodářská období banka stanovuje rating klienta a rozhoduje se o možnosti financování a následně i zajištění úvěrové angažovanosti. Významný vliv na schválení úvěru však mají i nefinanční informace (např. rozdělení odběratelů, dodavatelů, postavení na trhu apod.), které musí rovněž žadatel doložit. Pro příklad jsem do přílohy mé práce zařadil i formulář žádosti o úvěr od největší banky na našem bankovním trhu, tj. od Československé obchodní banky, a.s.

Práce je rozdělena do tří základních kapitol. První se zabývá charakteristikou bankovního systému, bankovních produktů a především jednotlivými typy bank a jinými finančními institucemi tj. dceřinými společnostmi bank, investičními fondy a investičními společnostmi.

V další kapitole jsem blíže rozebral úvěrové obchody bank, jejich vznik, zajištění a zánik. Rozebírám rovněž jednotlivé druhy úvěrů.

V rámci praktické části bakalářské práci provádím analýzu účetních výkazů tří různých firem a vyhodnocuji, zda rozhodnutí banky o poskytnutí úvěru bude kladné. V případě doporučujícího stanoviska navrhuji i konkrétní typ úvěru. K dispozici mám účetní výkazy, které žadatel o úvěr předkládá bance v podobě, jak si je vyžádala, tj. výkaz zisku a ztráty včetně časové struktury pohledávek a závazků z obchodního styku, rozvalu a cash - flow. Zabývám se hlavně nestandardními položkami v předložených výkazech a snažím se o jejich vysvětlení. Zajímám se také o to, jaký měla dopad finanční krize v roce 2009 – 2010 na hospodaření těchto firem. V závěru provádím srovnání nejdůležitějších finančních ukazatelů v časové řadě, abych získal přehled o jejich vývoji a aktuální kondici firmy. Při této analýze vycházím ze své praxe, kterou jsem absolvoval v Československé obchodní bance, a.s.

2 CHARAKTERISTIKA PENĚŽNÍCH INSTITUCÍ

2.1 Podstata fungování peněžního systému

Téměř každý subjekt disponuje *volnými penězi*. Občan si ponechává část peněžních prostředků do příštího termínu získání dalších peněžních prostředků a určitý podíl odkládá jako úspory. Podnik musí disponovat peněžní rezervou, aby mohl plynule provádět platby dodavatelům, vyplácet mzdy a hradit jiné závazky. Část peněz, které odkládá na delší dobu, mu později umožní financovat investiční záměr. Část peněz, kterými disponují jednotlivé subjekty, plní funkci *platební rezervy*, tzn. slouží k neustálému provádění běžných plateb. Část peněz odkládají na pozdější období a vytvářejí *úspory*.

V tržním prostředí se majitelé peněz snaží o jejich bezpečné uložení na dobu, během níž je mohou postrádat, a zároveň usilují o jejich *zhodnocení*, tzn. získat úrok či jiný výnos, a disponovat po uplynutí daného období větším obnosem, než je na počátku. *Peníze se stávají předmětem obchodování*.

Obchody s penězi se uskutečňují na *finančním trhu*, který zprostředkovává nakupování a prodávání peněz. Při tomto obchodu dochází k zhodnocení peněz. Převážná část obchodů se na finančním trhu uskutečňuje pomocí prostředníků, kterými jsou:

- *banky*
- *jiné finanční společnosti*.

2.2 Charakteristika banky

Banky lze charakterizovat jako instituce, které nakupují od veřejnosti peníze ve formě vkladů a takto získané peníze investují prostřednictvím půjček.

Banku je možno také charakterizovat i jako prostředníka mezi nabídkou a poptávkou po penězích a kapitálu na finančním trhu.

Banky jsou specifické instituce, které se v České republice řídí zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů¹. V tomto zákoně je uvedena právní definice banky. Banka je právnická osoba se sídlem v České republice založená jako akciová společnost, která přijímá od veřejnosti vklady a poskytuje úvěry, a která má k výkonu těchto

¹ Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů

činností bankovní licenci. O udělení licence rozhoduje Česká národní banka, na základě splnění všech zákonných podmínek.

2.2.1 Bankovní systém

Bankovním systémem se rozumí souhrn všech bankovních subjektů v daném státě a vztahů mezi nimi na základě legislativní úpravy. U nás tvoří bankovní systém centrální banka (ČNB) a souhrn obchodních bank, jejich vzájemné vztahy a rovněž jejich vztahy s okolím, tzn. s firemní sférou, s domácnostmi, se státem a také se zahraničím.

Bankovní systém se nejčastěji rozděluje na:

1) jednostupňový a dvoustupňový je podle toho, zda existuje, či nikoliv v dané zemi a daném bankovním systému oddělena centrální banka se svými makroekonomickými funkcemi od mikroekonomických funkcí, které jsou doménou obchodních bank.

Jednostupňový systém

Z historického hlediska se vyskytoval dříve než dvojstupňový systém. Vyskytuje se především v centrálně plánovaných ekonomikách. Jedinou bankou v tomto systému je centrální banka státu, která vykonává všechny funkce centrální banky a také obchodních bank. Často si k výkonu specializovaných funkcí zřizovala speciální peněžní ústavy, které však přímo kontrolovala (v ČSSR byly takto zřízeny Státní spořitelna a Československá obchodní banka).

Dvoustupňový systém

Je charakterizován tím, že v prvním stupni vyčleněním centrální banky od ostatních bank v systému. Centrální banka plní rozhodující funkce jako jsou: emisní činnost, řízení měnové politiky státu, devizová politika státu, regulace systému a kontrola bank v systému formou bankovního dohledu. Centrální banka je bankou státu.

Druhý stupeň tvoří ostatní komerční banky a peněžní instituce. Jejich činnost v systému spočívá v podobě prodeje jednotlivých bankovních produktů zájemcům na trhu, a to na základě soutěživosti a při dodržování všech zákonných norem.

2) systémy univerzální a oddělené (specializované) jsou podle toho, do jakého rozsahu mají jednotlivé banky oprávnění k provádění jednotlivých bankovních obchodů.

Univerzální systém

Banky se zaměřují jak na výkon všech svých druhů bankovních obchodů, tak i obchodů s cennými papíry.

Oddělené (specializované) systémy

Tento systém obsahuje komerční banky, které jsou zaměřené pouze na klasické bankovní služby, jako je např. přijímání vkladů a poskytování úvěrů, a investiční banky, které se specializují na obchody s cennými papíry.

2.3 Charakteristika bankovních produktů

Bankovníctví je možno zařadit do sféry služeb nemateriální povahy, protože pro naprostou většinu bankovních služeb je charakteristickým rysem to, že pro jejich hodnotu jsou naprosto rozhodující nemateriální faktory a vliv materiální části je zcela irelevantní. Jednotlivé služby, které nabízejí banky za úplaty účastníkům na finančním trhu, se označují jako **bankovní produkty**.

Bankovní produkty mají určité relevantní rysy:

- nemateriální (nehmotný) charakter
- dualismus
- vzájemná propojenost a podmíněnost

Nemateriální charakter má tři základní vlastnosti pro bankovní produkty a to, že mají *nehmotný charakter, jsou abstraktní a nejsou patentovatelné*.

Nehmotný charakter

Pod tímto charakterem si lze představit, že není možné žádné předzásobení ze strany banky. S tímto charakterem souvisí i to, že pouze jen u některých bankovních produktů lze oddělit vystavení a jeho distribuci.

Abstraktnost

Souvisí s tím, že bankovní produkty samy o sobě jsou neviditelné a pro úspěšnou činnost bank, prodej jednotlivých produktů, je zapotřebí kvalitní a častá reklama a poradenská činnost. Pomocí těchto prostředků banka své produkty představí, vysvětlí jejich přednosti a možnosti využití zájemcům.

Nejsou patentovatelné

Bankovní produkty se nedají patentově chránit, proto nové produkty na bankovním trhu jsou rychle napodobeny konkurencí. Žádná banka se nemůže, tak delší dobu radovat z toho, že by nový produkt nabízela jen ona sama a tím získala na delší dobu konkurenční výhodu.

Dualismus

Podstatou dualismu je to, že jednotlivé produkty jsou spojením *hodnotové* a *věcné stránky*.

Hodnotová stránka bankovních produktů je dána jejich finančním objemem. Hodnotová stránka se měří ve finančních jednotkách.

Věcná stránka je charakterizována jako výsledek materiálních, personálních a technických faktorů. Věcná stránka je vyjádřena v počtu jednotlivých produktů.

Vzájemná propojenost a podmíněnost bankovních produktů vyplývá na jedné straně z vlastní podstaty produktů, kdy jeden nemůže fungovat bez druhého, a na straně druhé spočívá v propojování produktů s cílem nabídnout klientům lepší služby. Tato vlastnost je důležitá ze dvou hledisek: *volba struktury nabízených produktů*, *stanovení cen produktů*.

Volba struktury nabízených produktů

Banka bere v potaz fakt, že i přes relativně výhodné podmínky nemusí některé produkty nalézt zájem u klientů, pokud by banka spolu s nimi nenabízela určité související produkty.

Stanovení cen produktů

Při existenci těsné propojenosti některých produktů, může banka nabízet určitý produkt velmi levně s cílem přilákání nových zákazníků. U souvisejících produktů musí však

stanovit takové podmínky, aby efekty z těchto produktů pokryly přínos a popřípadě i ztrátu z levnějšího produktu.

2.4 Systematizace bankovních produktů

Díky velikému množství a značné různorodosti není systematizace bankovních produktů jednoduchou záležitostí. Veškerou činnost bank lze tedy charakterizovat v těchto třech skupinách obchodů, podle jejich odrazu v bilanci banky:

- a) AKTIVNÍ OBCHODY
- b) PASIVNÍ OBCHODY
- c) BILANČNĚ NEUTRÁLNÍ OBCHODY

AKTIVNÍ OBCHODY

Banka při těchto obchodech stojí v pozici věřitele, tzn., poskytuje finanční prostředky svým klientům na úvěrové bázi nebo se banka zavazuje, že poskytne finanční prostředky v případě, že budou splněny určité okolnosti. Bankovním produktem aktivních obchodů jsou především **bankovní úvěry**.

PASIVNÍ OBCHODY

Pasivní obchody bank jsou takové druhy obchodů, při kterých se banky nacházejí v pozici dlužníka. Vznikají jí různé závazky. Banka získává díky těmto obchodům cizí zdroje pro poskytování úvěrů (aktivní obchody bank). V bilanci banky se projevují na straně pasiv ve formě cizích zdrojů. Odtud vznikl název pasivní obchody. Banky tyto obchody, spolu s aktivními, prakticky provozují ve formě standardizovaných produktů a tím zvyšují produktivitu při jejich realizaci.

Cizí zdroje bank vystupují ve dvou formách a to:

- primární zdroje
- sekundární zdroje

Primární zdroje jsou zdroje, které banka získala přímo od obyvatelstva, podnikatelské sféry, samosprávních celků a jejich podniků, od států a od jiných organizací jako jsou neziskové organizace, veřejně právní organizace atd.

Pro banky jsou důležité z hlediska jejího řízení, protože povinné minimální rezervy, které banka musí bezúročně držet u centrální banky, se vypočítávají právě jen z těchto vkladů.

Sekundární zdroje jsou zdroje, které banka získala od jiného peněžního ústavu, který je předtím nakoupil od primárních klientů a sám je není schopen je optimálně umístit do vlastních aktivních úvěrových obchodů.

Nejčastější pasivní obchody jsou *vklad na viděnou (na požádání), termínované vklady, úsporné vklady, depozitní certifikáty, devizový vklad*.

Vklad na viděnou

Tento produkt je nejtypičtějším příkladem pasivních obchodů bank a známější je pod názvem běžný účet a jeho podstatou je okamžitá splatnost v každý den. Představuje nejvyšší stupeň likvidity pro klienta, kdy jeho každodenní disponování s celým zůstatkem nemůže být ze strany banky ničím omezeno a není omezeno ani časově.

Klient si u banky otevře účet, na který uloží své volné peněžní prostředky, a banka má na starosti hladké zajištění průběhu platebního styku klienta. Zdroje na účtu slouží klientovi k úhradě jeho závazků z obchodního styku, daňových povinností, úhradě mezd pro zaměstnance, atd. Klienty je velmi oblíben, i když jeho úročení je velmi nízké (pohybuje se ve výši 0,5 %), protože šetří majiteli účtu náklady na přepravu hotovostí, jejich pojištění, náklady na tresorové hospodářství atd.²

BILANČNĚ NEUTRÁLNÍ OBCHODY

Banka při těchto obchodech nevystupuje ani v pozici věřitele ani v pozici dlužníka, ale pouze jako zprostředkovatel. Za provádění těchto obchodů nepřijímá úroky, ale zisk je tvořen výnosy, kursovými rozdíly a různými druhy poplatků a odměnami. Banka tyto obchody provozuje z důvodů lepšího a komplexnějšího uspokojení zákaznických potřeb.

² KALABIS, Z. *Bankovní služby v praxi*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2005. 148 s. ISBN 80-251-0882-1.

Banky při provádění těchto obchodů neodvádějí finanční prostředky do fondu pojištění vkladů, netvoří ani povinné minimální rezervy, nevytváří ani opravné položky. Tyto aktivity bank nepodléhají systému pojištění. Snížení nákladu bank se pak odráží ve vyšší míře zisku z těchto obchodů a služeb.

Mezi nejběžnější bilančně neutrální obchody jsou *služby a nástroje platebního styku, směnářské služby, obchody s cennými papíry, depozitní obchody a poradenství*.

Platební styk

Platební styk je typickým příkladem bankovně neutrálních obchodů a lze jej definovat jako převod peněz od jednoho klienta ke druhému klientovi. Dělí se na:

- *hotovostní platební styk*, který využívá bankovky a mince
- *bezhotovostní platební styk*, který probíhá prostřednictvím tzv. účetních peněz

Hotovostní platební styk

Je charakteristický pro méně rozvinutou ekonomiku s nižším stupněm rozvoje bankovní soustavy. Většina plateb v ekonomice se uskutečňuje hotovostní formou, tzn. v podobě *bankovek, státovek a mincí*. Hotovostní styk se stále využívá i v rozvinutých ekonomikách.

Bezhotovostní platební styk

V dnešní době díky rozvoji elektronizaci a informačních systémů, které dovedou přemístit platbu během několika málo sekund z jednoho konce státu na druhý, velmi velký význam a mnoho lidí využívá právě tento způsob platebního styku, který významně zmenšuje náklady (není třeba trávit dlouhé fronty před pokladnou, není potřeba jít vybírat do banky peníze atd.).

Mezi nástroje bezhotovostního platebního styku patří *platební karta, směnka, šek, příkaz k úhradě a k inkasu, dokumentární akreditiv a dokumentární inkaso*.

2.5 Druhy bank

V každé zemi s rozvinutým tržním hospodářstvím vzniká ***národní bankovní soustava***. Působí zde určitý počet bank, které se dále různě člení podle rozsahu a druhu vykonávaných bankovních obchodů, právní formy, velikosti, územní působnosti a jiných hledisek. Součástí bankovní soustavy jsou z iniciativy vlád, mezinárodních orgánů, ústředních bank a případně dalších subjektů zakládány mezinárodní bankovní instituce, které plní speciální úkoly a vykonávají vymezené funkce. Na vývoj a podobu národní bankovní soustavy v jednotlivých zemích působila a působí kromě obecných hospodářských příčin také specifické vlivy, jako jsou např. zákonodárci, historické podmínky apod.

Nedílnou součástí bankovní soustavy je **centrální banka**. V České republice se jedná o **Českou národní banku** se sídlem v Praze. Centrální banka je nezávislá na vládě své země. ČNB je zřízena na základě zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů³. ČNB je tak ústřední bankou ČR a orgánem, který vykonává dohled nad finančním trhem. Jedná se o právnickou osobu, která se nezapisuje do obchodního rejstříku. Jejím hlavním cílem je péče o cenovou stabilitu, zabezpečení měnové politiky, vydávání bankovek a mincí, řízení peněžního oběhu, platebního styku a zúčtování bank, a dále pak vykonává dohled nad osobami působícími na finančním trhu.

Banky můžeme rozdělit na:

- obchodní banky
- spořitelny
- peněžní a úvěrová družstva
- investiční banky
- hypoteční banky
- banky se specifickými funkcemi

³ Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance ve znění pozdějších předpisů

OBCHODNÍ BANKY

Jsou také nazývané komerčními bankami a představují nejvýznamnější typ banky v rámci univerzálního bankovního systému. Jsou historicky nejstarším druhem bank, které se vyvinuly ze středověkých bank, zabývajících se depozitními a směnářskými operacemi, poskytováním obchodního úvěru kupcům a pak úvěrům zaměřeným především na podporu rozvoje manufakturní a později průmyslové výroby včetně financování jejího odbytu.

V dnešní době hraje dominantní roli mezi těmito bankami obvykle jen několik málo velkých bank, které jsou součástí velkých mezinárodních bank, vedle nich existuje řada drobnějších bank zaměřených mnohdy pouze na určité teritorium nebo klientelu. Jejich hlavní klientelu tvoří velké a střední podniky. Typickým znakem univerzálních komerčních bank je nabídka veškerých produktů komerčního i investičního bankovníctví.

Z hlediska jejich zdrojů převažují různé formy vkladů zejména firem, ale i fyzických osob, důležitou roli hrají i vlastní emitované dluhopisy i úvěry přijímané na mezibankovním trhu od jiných bank.

V aktivech převládají úvěry poskytované podnikové sféře, eventuálně dluhopisy firem, státu a dalších subjektů.

SPORITELNY

Jsou instituce, které se zaměřují zejména na sběr primárních vkladů a provádění dalších služeb, jako je vedení běžných účtů a platební styk, pro drobnou klientelu, především pro obyvatelstvo své země. Z tohoto důvodu se obvykle vyznačují početnou sítí poboček roztroušených i v menších městech. Vznikaly mnohem později oproti obchodním bankám. Důvodem pro jejich vznik byl nezájem obchodních bank o spravování drobných vkladů z úspor obyvatelstva, které mělo potřebu bezpečného ukládání svých úspor a jejich zhodnocení ve formě úroků.

Rozhodující úlohou spořitelny z hlediska pasivních operací je sběr vkladů od obyvatel. U aktivních operací se zaměřují na dlouhodobé komunální financování místní infrastruktury, bytového fondu, místního hospodářství složkám státní správy či samosprávy (obcím a krajům).

Samostatný typ spořitelny představuje *stavební spořitelna*, která soustřeďuje účelové úspory na řešení bytových potřeb občanů, které jsou státem různě podporovány. *Poštovní spořitelny*, které díky široké síti poštovních poboček umožňují minimalizovat náklady a řadou doplňkových služeb vážně konkurují jiným peněžním ústavům.⁴

PENĚŽNÍ A ÚVĚROVÁ DRUŽSTVA

Jsou podniky s neuzavřeným počtem členů, které provozováním úvěrových obchodů ve prospěch svých zakladatelů sledují podporu jejich hospodaření. Úvěrová činnost se uskutečňuje na principu svépomoci a solidárního ručení. Družstva vznikala z důvodu nezájmu obchodních bank a spořitelen o provozování této činnosti, a jako reakce na vysoké úroky lichvářů, kteří jako jediní byli ochotni podobnou činnost financovat.

Vznik těchto institucí je historicky spojen se třemi jmény, jejich nositelé nezávisle na sobě v podstatě v témže čase v různých státech začali s úspěšnou realizací myšlenky poskytovat úvěry na základě svépomoci a solidárního ručení. Byli to Herman Schulze Delitsch v Německu, Fridrich Wilhelm Raiffeisen v Rakousku a v Čechách Cyril Kampelík.

Působnost úvěrových družstev je omezena většinou na menší územní celek nebo na určitý druh zakladatelů.

INVESTIČNÍ BANKY

Jde o specifický typ bank, které jsou zaměřené na provádění bankovních investičních obchodů od jiných bank, veřejnosti a právnických osob. Za tyto obchody se považují obchody s cennými papíry, zprostředkování emise cenných papírů, správa portfolia a další. Takto získané peníze investiční banky investují do středně a dlouhodobých půjček podnikům.

Investiční banky vznikaly díky průmyslové revoluci v 19. století. Podniky v té době byly nuceny získávat ke svému dalšímu rozvoji externí zdroje financování, díky tomuto faktu

⁴ POLIDAR, V. *Management bank a bankovních obchodů*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 1999. 450 s. ISBN 80-86119-11-4.

vznikl na trhu prostor pro zakládání takto specializovaných bank. V současnosti však význam investičních bank klesá díky stále více se prohlubující konkurenci v bankovním systému.

HYPOTEČNÍ BANKY

Jsou to specializované podniky, jejichž hlavním úvěrovým obchodem je poskytování dlouhodobých půjček proti zajištění nemovitým majetkem. Mají svůj původ již ve feudalismu, kdy šlechta a statkáři ve finanční tísní zastavovali svůj majetek. Důvodem pro vznik prvních hypotečních spolků (banky) byla ochrana vůči lichvářům.

Dnes hypoteční banky v zájmu udržení konkurenceschopnosti poskytují celou paletu bankovních služeb.

BANKY SE SPECIFICKÝMI FUNKCEMI

V bankovní soustavě každého státu dnes existují peněžní ústavy, které mají za úkol podporovat některé speciální oblasti státního zájmu. K tomuto účelu mají přesně vymezenou náplň své činnosti a ostatní služby bank vykonávají v rozsahu vymezeném zákonem.

Tyto banky zakládá zpravidla stát z důvodu, že pro něj není z hlediska sledování svých hospodářských cílů a jejich efektivní kontroly vhodné poskytovat na tyto bankovní produkty univerzální licenci dostupnou kterékoliv bance. Zdrojem k jejich činnosti je tedy především státní rozpočet, případně zdroje z různých fondů (Phare, apod.).

Mezi specializované peněžní ústavy patří *Banka pro podporu a export, Zemědělské banky, Rozvojové banky, Ekologické banky atd.*

2.6 Jiné finanční společnosti

Na národních i mezinárodních trzích vyvíjejí svou činnost vedle bank také i jiné finanční společnosti. Velké banky včetně těch největších nadnárodních bank s finančními společnostmi často spolupracují, nebo je přímo zakládají jako své dceřiné společnosti s cílem poskytování co nejširších finančních služeb svým klientům, za účelem uspokojování jejich potřeb. Pokud jsou tyto společnosti dceřinými společnostmi bank, řídí se v České republice

vyhláškou č. 420/2010⁵, kterou se mění vyhláška č. 501/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou bankami a jinými finančními institucemi, ve znění pozdějších předpisů⁶. Tato vyhláška je účinná od 1. ledna 2011. a byla přijata z důvodu zajištění bezpečnosti vkladů střadatelů.

2.6.1 DCEŘINÉ FINANČNÍ SPOLEČNOSTI

Banky zakládají tyto společnosti za účelem poskytování komplexních služeb potencionálním zákazníkům.

Jedná se tyto typy společností:

Kapitálové společnosti

Jejich podstatou je poskytování úvěrů do omezeného a produkty cíleného počtu podniků, které produkují inovace nejvyšších řádů a současně trpí nedostatkem disponibilního kapitálu pro zavedení těchto inovací na trhu. Z hlediska své právní podstaty vystupují jako kapitálové podílové společnosti, nebo ve formě společného podniku.

Faktoringové a forfaitingové společnosti

Zabývají se buď jednorázovým, nebo opakovaným odkupem pohledávek. Faktor zaplatí ihned po odebrání objednaného zboží, nebo také financuje jeho výrobu z pevně zjednaných podmínek. Faktor na sebe bere i veškeré úkony spojené s prodejem zboží, inkasem, vymáháním pohledávek atd.

Banky tyto společnosti rády financují, nebo je přímo zakládají. Faktoring a forfaiting patří mezi běžné bankovní obchody a banky ho mohou přímo provozovat.

⁵ Vyhláška č. 420/2010, kterou se mění vyhláška č. 501/2002 Sb.

⁶ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou bankami a jinými finančními institucemi, ve znění pozdějších předpisů.

Směnárný

Banky je zakládají v turisticky zajímavých oblastech jako své dceřiné společnosti. Nakoupené a prodané valuty jsou zúčtovány s mateřskou bankou podle průběhu obchodů ve stanovených intervalech.

Leasingové společnosti

Cílem těchto společností je středně nebo dlouhodobě pronajímat investiční prostředky nebo zboží dlouhodobé spotřeby, přičemž pro financování tohoto pronájmu se využívá bankovní úvěr. Z důvodu snadnějšího vymáhání dluhů banky samy zakládají své vlastní leasingové společnosti ve formě dceřiných společností. Díky tomu nemají prakticky problémy s financováním jakéhokoliv investičního zařízení.

2.6.2 INVESTIČNÍ FONDY A INVESTIČNÍ SPOLEČNOSTI

Jsou samostatné podnikatelské subjekty, které soustředí peníze vydáváním majetkových cenných papírů (akcií, podílů) a takto shromážděný kapitál umísťují do různých cenných papírů a jiných majetkových hodnot (nemovitostí, zlato, apod.). Na rozdíl od bank z těchto podílových listů nevyplácejí úrok, protože majitel podílového listu se stává spoluvlastníkem neboli podílníkem investičního fondu. Jeho zainteresovanost tkví ve zvyšování hodnoty investiční společnosti a tím i jeho podílového vkladu.

Investiční společnost není povinna vyplácet úrok nebo dividendu a vůči investorovi nemá finanční závazek ani v případě svých ztrát.

Tím, že umísťují peníze do větších a diverzifikovaného množství cenných papírů, rozptylují investiční riziko a optimalizují výnosy.

Investiční fondy a společnosti mají dnes ohromnou finanční sílu v důsledku spravování mnohamiliardových částek. Toho si uvědomily největší banky, a proto prakticky každá významnější banka má založenu alespoň jednu nebo několik investičních společností ve formě svých dcer.

Pojišťovny

Přebírají rizika a financování škod, k nimž neočekávaně dochází u pojištěných subjektů. Pojišťovny poskytují jednak životní pojištění a jednak neživotní pojištění. *Životní pojištění* pomáhá zmírnit důsledky nepříjemných situací a finančně zajišťuje osoby blízké v případě nenadálých událostí, které se týkají osoby, která se nechá takhle pojistit. *Neživotní pojištění* se vztahuje na ochranu majetku před živelnými pohromami, které jsou vymezené v pojistné smlouvě. Pojišťovny shromažďují finanční prostředky od svých klientů na smluvním základě a vytvářejí z nich rizikové a rezervní fondy na zajištění ochrany osob a majetku.

Pojišťovny investují do dluhopisů, státních a komunálních půjček a do hypotečních zástavních listů.

Banky si zakládají vlastní pojišťovny nebo se slučují s jinou pojišťovnou. Vznikají tak tzv. „bankopojišťovny“ za účelem uspokojení dalších potřeby svých klientů a získání dalších finančních prostředků.

Penzijní fondy

Penzijní fondy shromažďují finanční prostředky od svých klientů, investují je a po vzniku nároku vyplácejí klientům penzijní (důchodové) dávky nebo mohou vyplatit celou dávku jednorázově. Občané si ukládají zde peníze z obavy o své zajištění v důchodu. Jsou určitou alternativou pro životní pojištění. U nás v ČR jsou zakládány na občanském principu, v zahraničí jsou zakládány na principu zaměstnaneckém.

Pojišťovny a penzijní fondy umísťují shromážděné zdroje do dluhopisů, státních a komunálních půjček a do hypotečních zástavních úvěrů.⁷

⁷ POLOUČEK, S. a kol. *Peníze, banky, finanční trhy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 415 s. ISBN 978-80-7400-152-9.

3 DEFINICE ÚVĚRŮ A JEJICH ČLENĚNÍ

3.1 Charakteristika úvěrů

Podstatou úvěru je poskytnutí služby formou disponování s penězi poskytovatelem úvěru, který se stává věřitelem, příjemci úvěru, který se tak stává dlužníkem, s vědomím, že dlužník vrátí uvedené peníze až v budoucnu. Věřitel se tímto obchodem dobrovolně vzdává na stanovené období využití svých volných peněžních prostředků (kapitál) a dává je k dispozici dlužníkovi. Jako protihodnotu dostává věřitel za poskytnutí kapitálu zisk v podobě úroku.

Banky a ostatní finanční společnosti rozlišují dvě formy půjčování peněz a to **peněžní půjčku** a **úvěr**.

Peněžní půjčka je spojena s přímým poskytnutím sjednané peněžní sumy ze strany banky svému klientovi jednorázově, přičemž klient ji splácí ve splátkách v peněžní podobě včetně úroků. Předmětem těchto půjček jsou zpravidla jen menší obnosy s dobou splatnosti do 1 roku, které jsou poskytovány jen fyzickým osobám.

Úvěr je na rozdíl od půjčky pouze slib banky úvěrovému klientovi banky, že za něho vykoná platby za zboží nebo služby na předem odsouhlasený účel třetím osobám.

3.2 Rozdělení úvěrů

Poskytované bankovní úvěry a půjčky představují rozhodující část aktivních obchodů bank a lze je konkrétně sledovat v bankovních bilancích. Možnost čerpání úvěrů u bank, přísliby úvěrů a jejich postupné využívání bývají v bankovní praxi někdy označovány jako finanční facility.

Četnost finančních facilit a jejich mnohotvárnost vytvářejí obtíže při jejich členění a systematizaci úvěrů. K nejvýznamnějším z nich patří:

- délka období (splatnosti), na které je úvěr poskytnut
- podle druhu disponování s půjčenými peněžními prostředky
- podle klientely

Podle délky splatnosti to jsou:

- krátkodobé úvěry
- střednědobé úvěry
- dlouhodobé úvěry

Krátkodobé úvěry jsou charakteristické tím, že jsou splatné do jednoho roku od jeho poskytnutí.

Střednědobé úvěry jsou úvěry v délce trvání od 1 do 5 let

Dlouhodobé úvěry mají lhůtu splatnosti nad 5 let.

Podle druhu disponování s půjčenými peněžními prostředky to jsou úvěry:

- peněžní půjčky
- poskytnutí úvěru
- zbožové úvěry

Peněžní půjčky vystupují nejčastěji ve formě eskontního a kontokorentního úvěru nebo přímé půjčky. Banky tyto „úvěry“ poskytují v hotovostní nebo bezhotovostní formě.

Poskytnutí úvěru bývá nejen v klasické podobě, ale taky ve formě garance nebo akceptace směnky.

Zbožové úvěry mají nejčastěji formu v podobě dodavatelských úvěrů, leasingu, nebo spotřebních úvěrů obyvatelstvu.

Dle klientely:

- mezibankovní
- firemní
- obyvatelstvu

- jiným právnickým osobám, atd.

3.3 Druhy úvěrů

V bankovní praxi se u střednědobého a dlouhodobého úvěru staví do popředí lhůta splatnosti úvěru. Věcným základem střednědobého a dlouhodobého úvěru je účel poskytování úvěru. Ve většině případů jde o náklady spojené s pořízením základního majetku. Vzhledem k potřebné době na investiční výstavbu a k delší době obratu základního majetku přesahuje splatnost úvěru na tyto účely dobu jednoho roku. Vedle získání kapitálu na rozsáhlejší investice do základního majetku mají podniky potřebu získat dlouhodobý úvěr také k financování oběžného majetku, což ale není z pohledu zlatého pravidla likvidity správné.

3.3.1 Krátkodobé úvěry

Tyto úvěry mají z pravidla peněžní podobu a poskytují klientovi banky finanční podporu v jeho provozu, proto se jim také říká provozní úvěry. Jejich splatnost je do jednoho roku od jejich vystavení.

Jedná se o tyto úvěry:

- kontokorentní úvěry
- lombardní úvěry
- spotřební úvěry
- revolvingový úvěr
- směnečné úvěry

KONTOKORENTNÍ ÚVĚRY

Dnes se jedná o nejvýznamnější krátkodobý úvěr. Kontokorentní úvěr je takový úvěr, kdy banka svému klientovi umožní na jeho běžném účtu jít s jeho zůstatkem na krátkou dobu (zpravidla jen na pár dní) do minusu (debetu). Klient může s touto částkou libovolně disponovat. Dlužník čerpá tento úvěr libovolně podle jeho aktuální potřeby. Každá došlá

platba na účet dlužníka okamžitě znamená splátku úvěru, protože snižuje výši debetního salda. V případech, kdy se zůstatek dostane do plusu (kreditu) poskytuje klient bance úvěr a ta mu za to platí úrok. Banky poskytují tento úvěr zásadně jen dobře známým a bonitním klientům, kteří potřebují překlenout krátkodobý nesoulad mezi jejich závazky a pohledávkami.

Maximální výše debetu je sjednána v úvěrové smlouvě, která je právním základem pro vznik úvěru. Tato výše se označuje jako úvěrový rámec a jeho výši banka stanovuje na základě dlouhodobých znalostí o hospodářské situaci a průběhu jeho cash-flow. Na této znalosti klienta stojí i to zda bude tento úvěr zaručený nebo nezaručený.

Jako záruka se používají běžné druhy záruk, jako jsou např. směnka, zástava cenných papírů, atd.

Pokud se jedná o nezaručený úvěr, tak banka vyžaduje od klienta prohlášení o výhradním uzavírání všech bankovních obchodů klienta jen s touto bankou, která mu poskytla úvěr. Toto prohlášení bývá často doplněno o závazek klienta, že on sám nebude poskytovat úvěry nebo záruky třetím osobám.

Kontokorentní úvěr je nejdražším druhem bankovního úvěru, protože banka nikdy není schopna přesně odhadnout budoucí finanční potřeby klienta a jelikož má závazek do výše úvěrového rámce, kdy na požádání uspokojuje nároky klienta. Tato její povinnost ji znesnadňuje optimálně řídit své peněžní toky, proto je úroková sazba za tento druh úvěru nejvyšší. I přes tento fakt je tento druh úvěru u klientů velice oblíben.⁸

Výhody a nevýhody kontokorentního úvěru:

Pro klienta je největší výhodou to, že má možnost čerpat úvěr pohotově podle své momentální potřeby. Jak jsem již zmínil, nevýhodou kontokorentní úvěr je jeho cena, jde o nejdražší úvěrový produkt bank.

Pro banku je výhodou vysoká úroková sazba. Nevýhody pro banku pak plynou z možného rizika nevyužití úvěrových zdrojů v případě nevyčerpání předpokládané výše úvěru.

⁸ DVOŘÁK, P. *Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty*. 2. vyd. Praha: Linde, 2001. 471 s. ISBN 80-7201-310-6.

LOMBARDNÍ ÚVĚRY

Podstatou lombardních úvěrů je to, že se poskytují klientům pevně stanovenou částkou na pevně stanovenou dobu a jejich zajištění je realizováno zástavou movitého majetku nebo práva, které jsou v případě nesplacení úvěru dlužníkem lehce a rychle zpeněžitelné. Zástavou lombardních úvěrů mohou být cenné papíry, hypotéky, pohledávky, směnky, zboží, atd.

Dnes je lombardní úvěr méně využíván. Je to zapříčiněno hlavně tím, že úrok se vypočítává z celé částky nezávislé na datu jejího splacení. Tohle je i hlavní nevýhoda lombardního úvěru. Výhoda pak spočívá v nižší úrokové sazbě, než je tomu u kontokorentního úvěru.

Nejvíce lombardní úvěry využívají banky mezi sebou nebo při svém lombardním úvěrování od centrální banky.

Rozlišujeme *lombardní úvěr pravý a nepravý*.

U **pravého lombardního úvěru** otevírá banka svému klientovi samostatný lombardní účet.

Nepravý lombardní úvěr je bankou poskytován klientovi úvěr na jeho klientském kontokorentním účtu formou kontokorentního úvěru s tím, že tento úvěr je zaručen záložním právem na sjednanou movitou věc nebo právo.⁹

SPOTŘEBNÍ ÚVĚRY

Spotřební úvěry jsou takové úvěry, které banky poskytují svým klientům, zpravidla fyzickým osobám, na krátkodobou i středně dobou lhůtu na nějaký spotřební účel (koupě auta, ledničky, nábytku, atd.) za pevnou měsíční srážku z jejich pravidelného příjmu. Spotřební úvěry vystupují v několika formách a to v hotovosti u malých částek, úhradou platebního závazku klienta, poskytnutím kontokorentního účtu a také jako dispoziční úvěr (banka umožní čerpat klientovi úvěr do stanovené výše).

Dnes spotřební úvěry poskytují hlavně spořitelny, které výborně znají své klienty, jejich sklon k úsporám a znají jejich spotřebitelské cíle.

⁹ KALABIS, Z. *Bankovní služby v praxi*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2005. 148 s. ISBN 80-251-0882-1.

REVOLVINGOVÝ ÚVĚR

Tento druh úvěru funguje z hlediska čerpání úvěru podobně jako úvěr z kontokorentního účtu. Na rozdíl od kontokorentního úvěru je tento druh úvěru účelový, a lze jej poskytnout na konkrétní běžný účet klienta.

Předmětem financování při revolvingovém úvěru jsou oběžná aktiva. Jedná se především o bonitní pohledávky, doplňkově i zásoby. Pokud dlužník splatí část dlužné částky, může si opět, za předpokladu dodržení podmínek úvěrové smlouvy, půjčit finanční prostředky znovu až do výše smluveného úvěrového rámce.

Díky účelovosti bývá úroková míra výrazně nižší, než je úroková míra u kontokorentního úvěru.¹⁰

SMĚNEČNÉ ÚVĚRY

Tento úvěr poskytuje banka majiteli směnky odkoupení této směnky (eskontem) v případě, že majitel ji potřebuje před lhůtou její splatnosti odprodat, přičemž cena za její koupi je srážka objemu úroku od jejího nabytí do jejího splacení.

Směnečné úvěry se dále dělí, na:

- eskontní úvěry
- negociační úvěry
- akceptační úvěry
- ramboursní úvěry
- ručitelské úvěry

ESKONTNÍ ÚVĚRY

Eskontní úvěr je de facto odkoupení směnky před její splatností od posledního majitele bankou, přičemž banka poskytuje prodávajícímu za směnku hotovost. Za tento obchod

¹⁰ http://www.wikipedia.org/wiki/Revolvingovy_uver

si banka účtuje poplatek (diskont). Přičemž výše poplatku závisí na nominální hodnotě směnky, počtu dní od jejího nabytí bankou do její splatnosti, výši diskontní sazby centrální banky, konkurenční situaci, významu majitele směnky pro banku, atd. Tento druh úvěru je poskytován na směnky, které vydávány velkými firmami.

Eskont směnky tady vlastně znamená uzavření kupní smlouvy a současně i uzavření úvěrové smlouvy mezi bankou a posledním majitelem směnky. Úvěrová suma je uvedena na směnce. Věřitelem se stává banka. Rozdíl oproti klasickému úvěru spočívá v tom, že ve lhůtě splatnosti směnky ji k proplacení banka nepředkládá poslednímu majiteli, ale směnečnému dlužníkovi. Poslednímu majiteli ji banka předkládá k proplacení pouze v případě nesplacení dlužníka.

Úroková sazba u tohoto úvěru je nižší než u kontokorentního úvěru.

NEGOCIAČNÍ ÚVĚRY

Jsou modifikací eskontních úvěru při styku se zahraničím. Zahraniční dlužník před realizací své dovozní operace požádá svou financující banku, aby se zavázala k odkoupení předmětné směnky na dovozního dlužníka od uvedeného vývozce. Banka, která tuto směnku odkupuje, se nazývá negociační banka.

Negociační úvěr má dvě základní formy a to *zmocnění k odkupu* a *příkaz k negociaci*.

Zmocnění k odkupu je založeno na tom, že banka dovozce se zavazuje odkoupit cizí směnku vystavenou vývozcem na dovozce. Tato banka pověřuje svoji korespondenční banku v zemi vývozce, které provádí odkup.

Příkaz k negociaci je založen na podobném principu jako zmocnění k odkupu s tím rozdílem, že banka dovozce pověřuje zahraniční korespondenční banku odkupem cizí směnky, který na ni vystavil vývozce.

*Výhodou je především to, že umožňuje vývozci dodat zboží proti hotovému proplacení, naopak dovozce provádí proplacení až v době splatnosti směnky.*¹¹

¹¹ <http://www.i-uver.eu/negociacni-uver>

AKCEPTAČNÍ ÚVĚRY

Banka akceptuje směnku, kterou vystaví její prvotřídní klient a to v částce a lhůtě dohodnuté v úvěrové smlouvě. Banka u tohoto druhu úvěru neposkytuje platební prostředky dlužníkovi, ale pouze své dobré jméno dostát závazkům vedené směnky. Tato směnka je lehce obchodovatelná a během své splatnosti několikrát změní svého majitele. Poslední majitel ji v den splatnosti předloží bance k proplacení.

Akceptační úvěr slouží především k financování nákupu surovin a zboží.

RAMBOURSNÍ ÚVĚRY

Tyto úvěry se vyvinuly z akceptačních úvěrů pro potřeby financování zahraničních obchodů. Podstata je v akceptaci směnky bankou, kterou na ni vystaví s jejím písemným svolením vývozce.

Průběh úvěru je podobný jako u negociačního úvěru. Zde banka oznamuje vývozci formou pověřovacího listu svoji připravenost a závazek na základě pověření svého klienta, který je dovozce, akceptovat směnku, kterou na ni vývozce vystaví. V den její splatnosti ji proti předání dokumentů uvedených v úvěrové smlouvě zaplatí.

RUČITELSKÉ ÚVĚRY

Těmto úvěrům se říká i avalové úvěry. Banky u těchto úvěrů opět zapůjčují své dobré jméno. Banka při tomto úvěru přejímá záruku za závazek svého klienta vůči třetí osobě v případě, že ten svůj závazek ve stanovené lhůtě nesplní. Banky poskytují tyto své služby opět svým prvotřídním klientům. Peněžní plnění ze strany banky nastává jen v případě platebního selhání hlavního dlužníka. Banka zde vystupuje ve funkci vedlejšího dlužníka.

Ručitelské úvěry vystupují v podobě smlouvy, ve které banka stanoví druh a výši ručení a dálku poskytnuté záruky. V praxi jsou dvě hlavní formy jejich poskytování a to *směnečný aval* a *vystavení záruční listiny*.

Směnečný aval je podepsání směnky s uvedením doložky *per aval*, s uvedením jména osoby, za kterou se přejímá ručení.

Vystavení záruční listiny má standardizovanou formu s možností doplnit některé individuální skutečnosti (výše ručení, atd.).

3.3.2 Střednědobé a dlouhodobé úvěry

Tyto úvěry se nejvíce vyskytují při investování do výrobních kapacit, k rozšíření základního majetku, do bytového fondu a jiných nemovitostí a někdy slouží i k financování oběžného majetku firmy.

Před poskytnutím těchto úvěrů banky vždy vykonávají posouzení úvěrové způsobilosti klienta i projektu. V případě jejich pozitivního posouzení banky zasílají klientovi dopis, který obsahuje úvěrový příslib. Ten stanovuje výši úvěru, lhůtu splatnosti, splátkový kalendář, úrokovou sazbu, jednotlivé poplatky, druhy požadovaných zástav nebo záruk atd.

Úroková sazba u těchto druhů úvěrů je zpravidla mírně vyšší než na krátkodobé úvěry a to z důvodů většího rizika, které banky poskytují v důsledku delší doby splatnosti úvěru.

K nejdůležitějším druhům středně a dlouhodobých úvěrů patří:

- dlužní úpis na základě úvěrové smlouvy
- emisní úvěry
- hypoteční úvěry
- spotřební úvěry

DLUŽNÍ ÚPIS

Jedná se o klasickou formu poskytování úvěru. Banky dlužní úpis poskytují na základě vystavení listiny ve formě úvěrové smlouvy, ve které se zavazují poskytnout klientovi stanovenou částku úvěru, na stanovený čas, za stanovenou úrokovou sazbu, na stanovený účel a klient se zavazuje takto poskytnutý úvěr ve stanovených splátkách a ve stanovených termínech splácet. Charakteristické znaky těchto úvěrů jsou ta, že jsou přímo poskytovány

bez zprostředkování, v relativně velkém objemu, na relativně dlouho dobu a vystavení dlužného neobchodovatelného úpisu dlužníkem.

Úvěrová smlouva je sepsána mezi klientem a bankou, je podepsána jejich statutárními zástupci a je ověřena notářem. Banka pro lepší zajištění své pohledávky vyžaduje od klienta samostatný dlužní úpis, ve kterém deklaruje svůj dluh a zavazuje se ve stanoveném datu tento dluh i s úrokem vrátit.

Tato forma úvěru má pro dlužníka i pro banku mnoho výhod a nevýhod. **Pro dlužníka** je *výhodná* z důvodů rychlosti poskytnutí úvěru, přizpůsobením úvěru individuální podmínkám klienta a dlužník nemusí informovat o své hospodářské situaci širokou investiční veřejnost. *Nevýhodou* jsou úrokové náklady, které jsou zpravidla vyšší než u emisní půjčky. **Pro banky** je *výhodou* vlastnictví dlužného úpisu, který je důkaz o pohledávce, rychlost jeho realizace, možnost upravení jeho čerpání vlastním potřebám bank. *Nevýhodou* je neobchodovatelnost na trzích cenných papírů.

EMISNÍ ÚVĚRY

Tyto úvěry poskytují banky svým klientům odkoupení jejich dlouhodobých dluhopisů, které emitovali za účelem získání dlouhodobých finančních zdrojů. Dluhopis je zde ve své podstatě zvláštní druh úvěrové smlouvy mezi dlužníkem a věřitelem, přičemž v důsledku jeho vlastnosti cenného papíru na rozdíl od klasického dlužního úpisu ho věřitel může zpeněžit i před lhůtou jeho splatnosti jeho prodáním na burzách cenných papírů.

Dluhopisy lze členit podle druhu emitenta, na *státní, komunální, bankovní a firemní*.

Státní dluhopisy emituje centrální banka z pověření ministerstva financí za účelem financování státního dluhu. Mají podobu státních dluhopisů nebo státních pokladničních poukázek. Protože jejich emitentem je stát, jejich poptávka po těchto dluhopisech velká.

Komunální dluhopisy emitují zemské vlády, města a obce za účelem financování infrastruktury, místních projektů, atd. Tyto cenné papíry vystupují často ve formy veřejných záložních listů nebo záložních listů.

Bankovní dluhopisy emitují samy banky s dobou splatnosti do 10 let. Takto získané zdroje slouží bankám k tvorbě středně a dlouhodobých zdrojů pro potřeby úvěrování středně

a dlouhodobých investičních potřeb svých klientů. Tyto cenné papíry jsou standardizované a jsou obchodovatelné na burzách cenných papírů.

Firemní dluhopisy vydávají jednotlivé firmy k získání svých dlouhodobých zdrojů financování nebo je za ně emitují a umisťují zprostředkovatelé (nejčastěji investiční banky).

HYPOTEČNÍ ÚVĚRY

Tento druh úvěrů patří k nejstarším druhům úvěrů, které banky poskytují. Jeho podstatou je hypotéka. Hypotéka je zástavní právo na nemovitost, která slouží k zajištění sjednané peněžní pohledávky. Hypoteční úvěr je úvěr poskytnutý vůči zástavě nemovitosti. Původně byly tyto úvěry poskytovány pouze vlastníkům nemovitostí a pozemků, ale dnes jsou poskytovány i na zástavu majetku, který teprve vznikne (výstavba správních budov měst, firem, obytné doby, hotely, atd.)

Pro udělení hypotečního úvěru musí žadatel podat žádost o tento druh úvěru. Její součástí musí být doklad potvrzující vlastnictví předmětné nemovitosti. Tato nemovitost by neměla být zatížena již jinou hypotékou. Banka provede přezkoumání nemovitost z hlediska zástavních práv na ni vedených, podle polohy nemovitosti, podle kvality pozemku, atd. V případě kladného hodnocení si ještě vyžádá od žadatele splnění dalších podmínek, jako jsou např.: zaknihování půjčky vkladem zástavního práva na předmětnou nemovitost ve prospěch banky. Po jejich splnění banka žadateli oznámí formu výplaty úvěru, nejčastěji převodem na účet a to buď celou částku najednou, nebo po částech.

Splacení tohoto druhu úvěru probíhá v anuitních splátkách (splátka je ze stejné výše jistiny i úroku). Splátky jsou z pravidla jednou, dvakrát a u výjimečných případů i čtyřikrát ročně. Banky nemohou dlužníkovi vypovědět úvěr před lhůtou jeho splatnosti, pokud si dlužník plní podmínky úvěrové smlouvy.

Na rozdíl od všech předchozích úvěrů je poskytnutí tohoto druhu úvěry nejzdlouhavější. Souvisí to se zajištěním všech dokladů stvrzujících vlastnictví k předmětné nemovitosti a pak dokladů stvrzujících převod zástavního práva k nim a jeho zapsání do pozemkových knih. Toto je důležité pro zajištění maximální bezpečnosti investice banky. Podstata jistoty je zaručena tím, že se stanoví pravá cena nemovitosti. Ta se skládá z *ceny stavební* a *ceny výnosové*.

Stavební cena se určí podle stavebních nákladů na danou nemovitost. Banky k tomuto používají stavební indexy nebo vlastní metodické postupy k ocenění nezbytných stavebních nákladů.

Cena výnosová se určí kapitalizací výnosů z nemovitosti podle platné úrokové sazby (jsou to např. výnosy z nájemného, bonita pozemku, atd.)

SPOTŘEBNÍ ÚVĚRY

Základem pro poskytnutí úvěru je především dobrá znalost klienta. Banky k jeho poskytnutí u větších půjček (na koupi auta, opravu rodinného domu, atd.) vyžadují potvrzení o zaměstnavateli (u podnikatelů je to výše příjmů na základě daňového přiznání) a o výši příjmů. Podle toho odvozují stabilitu příjmů a stabilitu pracovního poměru. V případě pozitivního hodnocení a po sjednání vhodné zástavy (možnost využití ručitele nebo životní pojistky) uvolňují tento úvěr na základě úvěrové smlouvy. Tyto úvěry dnes poskytuje většina peněžních ústavů.

Čerpání tohoto úvěru je nejčastěji v hotovostní formě. Splácení půjčky se obvykle realizuje srážkou z účtu (po dohodě dlužníka s bankou), srážkou ze mzdy (na základě příkazu dlužníka srážku provádí již zaměstnavatel poukázáním příslušné částky bance, poštovní poukázkou, hotovostí, atd.).¹²

3.4 Žádost o úvěr

Žádost o úvěr je výchozím bodem úvěrového vztahu mezi bankou a klientem, který předchází uzavření úvěrové smlouvy. K tomuto účelu mají banky speciální formuláře, které usnadňují klientovi sestavit žádost tak, aby obsahovala včetně příloh veškeré podstatné informace, které banka požaduje.

Žádost o úvěr jsem více popsal v kapitole číslo 4.1 Zkoumání informací před úvěrovým rozhodováním.

¹² DVOŘÁK, P. *Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty*. 2. vyd. Praha: Linde, 2001. 471 s. ISBN 80-7201-310-6.

3.5 Smlouva o úvěru

Smlouvu o úvěru uzavírají banka (věřitel) a klient, příjemce úvěru (dlužník). Jedná se o tzv. absolutní obchod bez ohledu na to, jaká je povaha zúčastněných stran.

Podstatou smlouvy o úvěru je závazek banky, že na požádání klienta poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky a na straně druhé závazek klienta vrátit ve stanoveném termínu poskytnuté prostředky a zaplatit úroky.

Základní náležitosti smlouvy o úvěru:

- *určení smluvních stran*, kterými jsou banka (věřitel) na jedné straně a klient na straně druhé (dlužník)
- *výše úvěru a měna*, ve které je úvěr poskytnut. V této měně je úvěr společně s úroky i splatný.
- *lhůta*, ve které může dlužník úvěr čerpat.
- *účel úvěru*, je sjednán pouze u účelových úvěrů.
- *doba splatnosti a způsob splácení* úvěru stanovuje, jakým způsobem bude úvěr splácen a placeny úroky i konečný termín, do kterého musí být splacen celý úvěr včetně úroků.
- *výše a způsob stanovení úrokové sazby*, která je obvykle stanovena v % na roční bázi.
- *zajištění úvěru* určuje bance možnosti, jak může uhradit svoje pohledávky z poskytnutého úvěru v případě, že dlužník úvěr nesplatí.

Zánik úvěrové smlouvy:

- *splněním smlouvy*, která spočívá v řádném splácení úvěru a úroků
- *dohodou mezi bankou a klientem*
- *odstoupením od smlouvy*, jen v případě banky a při splnění specifických podmínek
- *výpovědí*, kterou může podat jak banka, tak i klient.

3.6 Zajištění úvěru

Poskytnutí úvěru žadateli o úvěr znamená současně pro banku, že se musí všemi dostupnými prostředky postarat o navrácení investované částky společně s úrokem od dlužníka, aby banka mohla průběžně plnit svou produkční funkci, tzn. realizovat zisk.

Zajištění úvěru znamená veškeré opatření, které provádí banka k minimalizaci rizika spojeného s poskytnutím úvěru.

Formy úvěrového zajištění:

- a) podle formy zajištění se rozlišuje *zajištění osobní* a *věcné*.

Při **osobním zajištění** ručí bance za její pohledávku sám příjemce úvěru, anebo ještě další třetí osoba. Může se přitom jednat o fyzickou nebo právnickou osobu.

Věcné zajištění dává bance právo na určité majetkové hodnoty toho, kdo zajištění poskytuje. Nejčastěji se jedná o příjemce úvěru.

- b) Podle svázanosti zajištění se zajišťovanou pohledávkou se rozlišuje na *zajištění akcesorické* a *abstraktní*.

Akcesorické zajištění je takové zajištění, které je těsně a nerozlučně spjato se zajišťovanou pohledávkou. Zanikne-li pohledávka, automaticky zaniká i její zajištění.

Abstraktní zajištění je naproti akcesorickému zajištění samostatně stojící právo, které je nezávislé na zajišťované pohledávce. S uspokojením pohledávky (s jejím zánikem) zajištění nezaniká, subjekt poskytující zajištění má právo na jeho vrácení. To dává možnost využívat tohoto zajištění k opakovanému poskytování úvěrů.

Tab. 3.1 Přehled základních forem zajištění úvěru

Druh zajištění	OSOBNÍ	VĚCNÉ
AKCESORICKÉ	Ručení Bankovní záruka Převzetí dluhu a přistoupení k závazku Smluvní pokuta Dohoda o srážkách ze mzdy	Zástava movitých věcí a práv Akcesorická zástava nemovitostí (hypotéka)
ABSTRAKTNÍ	Depotní směnka Pozitivní a negativní prohlášení	Abstraktní zástava nemovitostí (hypotekární dluh) Cese pohledávek a práv Zajišťovací převod práva

Zdroj: Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty

4 Analýza účetních výkazů a jejich hodnocení

4.1 Zkoumání informací před úvěrovým rozhodováním

Pokud se podnikatelský subjekt rozhodne požádat banku o úvěr, musí jí předložit bance dokumenty, které od něj banka vyžaduje. Obvykle je bance zasílá společně s žádostí o úvěr na předem připravených formulářích s povinnými přílohami, které mu poskytla banka.

V rámci své praxe jsem se seznámil s tím, jak jsou tyto žádosti strukturované u největších tuzemských bank a v příloze uvádím jejich formuláře.

Po jejich srovnání můžu konstatovat, že banky zjišťují shodná data a jedná se zejména o:

- nefinanční informace
- finanční informace
- informace o požadovaném produktu a jeho navrhovaném zajištění

V rámci nefinančních informací se jedná o identifikaci případného klienta, uvedení vlastnické struktury, rozbor podnikatelské činnosti, deklarování zkušenosti v podnikatelském prostředí, délku podnikání, strukturu odběratelů a dodavatelů, majetkové a personální propojení s jinými podnikatelskými subjekty, vliv prostřední na firmu (tzn. konkurence, legislativa) úvěrové zatížení, a také o to, zda potencionální klient neposkytl závazky třetím osobám, a zda jeho majetek není zatížen zástavními právy nebo není proti němu veden soudní spor.

Pro banky je rovněž důležitá informace, zda případný klient nedluží státním institucím (zejména zdali nemá nedoplatky na daních, či jiných státních poplatcích).

V rámci finančních informací budoucí klient bance dokládá konečné výsledky hospodaření v podobě **rozvahy, výkazu zisku a ztrát, cash-flow a dalších výkazů** ve formě, jak je překládá finančnímu úřadu včetně předepsaných příloh, případně výroční zprávu hospodaření a příslušným finančním úřadem ověřené daňové přiznání. Hledá se mezi nimi další hlubší souvislosti vlastní podnikatelské činnosti, které vypovídají o zdraví a kondici firmy, ale také naznačující možná rizika.

Pokud klient žádá o úvěr v průběhu roku, dokládá i aktuální výsledky hospodaření v porovnání se shodným obdobím minulých období (např. I. Q 2011 x I. Q 2010). Důležité

informace jsou o časové struktuře pohledávek a závazků z obchodního styku případně informace o výši podrozvahových závazcích např. leasingu.

Informace o požadovaném produktu a jeho navrhovaném zajištění jsou informace o typu úvěru, o který potencionální klient žádá a také o způsobu jeho krytí.

4.2 Analýza účetních výkazů

V rámci analýzy jsem se rozhodl vybrat 3 typy podnikatelských subjektů a na základě jejich předložených výsledků hospodaření se zaměřit na důležité ukazatele, které banky vyhodnocují v rámci zpracování úvěrového návrhu. V příloze uvádím jejich výkaz zisku a ztráty, rozvahu, výkaz cash-flow a časovou strukturu pohledávek a závazků, podrozvahu v tisících CZK. Tyto společnosti jsem si nevybral náhodně, ale snažil jsem se o vytipování specifických finančních výkazů, kde je třeba individuálního posouzení. Zde budu opět čerpat ze zkušeností, které jsem získal během své praxe.

Firma A je výrobní společnost s dynamickým růstem tržeb, což má dopad na růst pohledávek z obchodního styku, ale rovněž se zvyšují i cizí zdroje, zejména v souvislosti s náročností na kapacitu výrobních prostor a modernizaci technologií.

Firma B je obchodní společnost, kde je patrný negativní dopad hospodářské krize do finančních výsledků společnosti.

Firma C je taktéž obchodní společnost, ale výše jejího vlastního kapitálu ji i přes propad tržeb a zisku v období krize zaručuje stabilitu a naopak umožňuje případnou expanzi za výhodných podmínek při krachu slabších konkurentů.

Při vyhodnocování výkazů od těchto společností byly pro mě důležité informace, které tyto výkazy obsahovaly:

Výkaz zisku a ztráty

Výkaz zisku a ztráty se zabývá výnosy a náklady z činností firmy a zjišťují, kde je ve společnosti tvořen zisk, pokud ho firma tvoří. Výkaz zisku a ztráty má několik úrovní (provozní patro, finanční patro, hospodářský výsledek z běžné činnosti, daně a mimořádné položky). Nejdůležitější je **zisk z provozní činnosti**, který se odvozuje z hlavního předmětu podnikání firmy. Pokud firma vykazuje zisk tedy, je to v pořádku. Pokud je firma ztrátová na

této úrovni, má firma velký problém. Pokud je kladný i celkový výsledek z běžné činnosti, tak má firma dostatečný zisk na to, aby uhradila i úrokové náklady.

Klíčové pro celkovou úspěšnost a finanční zdraví firmy jsou **tržby**. Jejich stabilita v čase, odhadnutelnost a citlivost na hospodářský cyklus určuje, co si firma může dovolit, zejména v oblasti zadlužení se. Čím více tržby v čase kolísají, tím větší rezervu si musí firma ponechat. Druhým klíčem k úspěchu v úvěrovém řízení je držet pod kontrolou **náklady**. Čím vyšší je podíl variabilních nákladů, tím lépe. Při kolísavých tržbách nedokážou firmy dostatečně rychle redukovat své náklady a přijdou o rozdíl mezi tržbami a náklady tj. o ziskovou marži a tedy o zisk.

Finančně zdravá firma ví, co je jejím klíčovým *tahounem nákladů* a neustále se snaží o cenu tohoto klíčového vstupu optimalizovat. Zároveň *neustále omezuje své fixní náklady* na nezbytné minimum.

Rozvaha

Rozvaha ukazuje, odkud se vzaly prostředky, se kterými firma hospodář (PASIVA) a jak byly tyto prostředky investovány do majetku (AKTIVA).

Nejdůležitější aktivem u firmy jsou **oběžná aktiva**, která nám říkají, kde se dělají peníze ve společnosti. Jejich složení říká, jak vypadá výrobní cyklus firmy. Kvalitu oběžných aktiv určuje jejich likvidita, prodejnost a obrátkovost. Mezi oběžná aktiva patří zásoby a materiál, pohledávky a finanční účty. U pohledávek je důležitá koncentrace na jednoho dlužníka. Čím je vyšší, tím více v případě nezaplacení ohrožuje věřitele a tím musí mít věřitel větší vlastní kapitál, který mu pomůže vyrovnat případné nesplacení. Pohledávky, které vzbuzují obavy, jsou pohledávky za firmami ve skupině, dlouhodobé pohledávky a jiné pohledávky (jedná se o pohledávky, které nejsou standardní z běžného obchodního styku).

Nejdůležitějším pasivem firmy je **vlastní kapitál**, který je zdrojem pro krytí neočekávaných ztrát. Je to rovněž zdroj pro financování dlouhodobých aktiv. Skutečná velikost vlastního kapitálu je určena kvalitou a likviditou aktiv.

Výkaz cash-flow

Z výkazu cash-flow lze vidět, kde se tvoří hotovost a kde mizí, a na co doopravdy firma potřebuje peníze. Peněžní závazky firmy umí ve středním a dlouhém horizontu splácen pouze zisk v podobě hotovosti, a proto musí mít finančně zdravá firma zisk i v hotovosti.

Podobně jako u výkazu zisku a ztráty je i zde klíčové „provozní patro“. Zdravá firma zde bude vždy vykazovat přírůstky peněžních prostředků. Zde jde vidět, zda bude mít firma na splácení úvěrů.

Ze zjištěných informací definuji finančně zdravou firmu, pro poskytnutí úvěru:

- je to firma, která dociluje dlouhodobě **zisku, kladného provozního cash-flow** a je tudíž likvidní a dokáže řádně a včas plnit své splatné platební závazky vůči všem věřitelům
- má aktiva koncentrována **dle svého hlavního předmětu činnosti**.
- má kladný a dostatečně vysoký vlastní kapitál
- firma má pod kontrolou náklady
- stabilní tržby
- dobrou strukturu pohledávek a závazků
- krátkou obrátku zásob a pohledávek
- podrozvha obsahuje dlouhodobé závazky související jen s předmětem činnosti podnikání

Z výše uvedených výkazů zjišťují banky potřebné informace, se kterými dále pracují ve finanční analýze. Nedílnou součástí této analýzy je i správná volba a vyhodnocení finančních ukazatelů, které mají dopad do ratingu klienta.

Pro analýzu jsem si vybral tyto ukazatele, které jsou využívány v praxi nečastěji:

CELKOVÁ LIKVIDITA

$$CL = \frac{\text{krátkodobý majetek}}{\text{krátkodobé závazky}} \quad (4.1)$$

Tento ukazatel se používá pro běžnou orientaci o platební pohotovosti podniku. Porovnává se oběžný majetek s nejbližší době splatnými závazky k určitému dni.

U tohoto ukazatele by na 1 Kč běžných závazků měla připadat hodnota 2,0 až 2,5 Kč oběžných aktiv snížených o dlouhodobé pohledávky.

BĚŽNÁ LIKVIDITA

$$BL = \frac{\text{krátkodobý finanční majetek}}{\text{krátkodobé závazky}} \quad (4.2)$$

Díky tomuto ukazateli banka zjišťuje schopnost podniku krýt svým oběžnými aktivy své krátkodobé dluhy.

Za přijatelný výsledek lze považovat vývoj ukazatele, pokud je větší než 1,5.

RENTABILITA TRŽEB

$$ROS = \frac{\text{čistý zisk}}{\text{tržby}} \quad (4.3)$$

Rentabilita tržeb vyjadřuje procentuelní podíl výsledku hospodaření na tržbách za prodej zboží, výrobků a služeb.

Hodnoty tohoto ukazatele by měli růst.

DOBA OBRATU POHLEDÁVEK

$$DOP = \frac{\text{pohledávky}}{\text{tržby} \cdot \text{počet dní v období}} \quad (4.4)$$

Ukazatel vyjadřuje dobu od okamžiku prodeje, po kterou musí podnik čekat, než obdrží platby od svých odběratelů, tj. na jak dlouhou dobu mu může být poskytnut úvěr.

U tohoto ukazatele by měli hodnoty klesat.

CELKOVÁ ZADLUŽENOST

$$CZ = \frac{\text{cizí zdroje}}{\text{celková aktiva}} \quad (4.5)$$

Díky tomuto ukazateli zjišťuji poměr mezi cizími zdroji a celkovými aktivy.

Ideální hodnoty by měly v čase mít klesavou tendenci.

ZADLUŽENOST VLASTNÍHO KAPITÁLU

$$ZVK = \frac{\text{cizí zdroje}}{\text{vlastní kapitál}} \quad (4.6)$$

Tento ukazatel nám říká do jaké je zadluženost vlastního kapitálu. Tento koeficient je závislí na fázi vývoje firmy.

Ideální hodnota u finančně zdravé firmy by měli mít klesající trend v čase.¹³

4.2.1 Analýza účetních výkazů FIRMY A

Firma A je kapitálovou společností, jejíž právní forma je s ručením omezeným. Jedná se o **výrobní firmu**, která působí v potravinářském průmyslu.

Finanční hodnoty jsou uvedeny v tisících Kč.

Výkaz zisku a ztráty

Důležitá je informace o struktuře tržeb, ze které lze zjistit charakter firmy. Zde zjišťuji, že se opravdu jedná o výrobní firmu, viz tržby z prodeje vlastních výrobků, které činí za rok 2010 **233 529 Kč**. V časové řadě je patrný růst tržeb, který se současně odráží v růstu zisku, který za rok 2010 činí **14 649 Kč**. Z výše nákladových úroků je zřejmé, že klient má již jiný úvěr, který splácí. Výše úroků činí poměrně vysokou finanční zátěž **1 615 Kč**¹⁴. Usuzuji, že se bude jednat o více úvěrů.

Rozvaha

Klient disponuje vysokým DHM (**76 015 Kč**), který není kryt vlastním kapitálem (**62 732 Kč**). Neplatí zde zlaté bilanční pravidlo o krytí majetku vlastními zdroji. Na praxi

¹³ DLUHOŠOVÁ, D. *Finanční řízení a rozhodování*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2006. 191 s. ISBN 80-86-119-58-0

¹⁴ Zvýrazněné hodnoty viz příloha číslo 2

jsem zjistil, že v případě výrobních firem tento nepoměr banky tolerují. Z rozvahy se mi potvrzuje fakt, že klient čerpá bankovní úvěry a to jak krátkodobé, tak i dlouhodobé. Dlouhodobý úvěr byl zdrojem pro financování růstu DHM v minulých letech (v roce se 2009 se hodnota staveb zvýšila na **44 818 Kč**). Část volných finančních prostředků je nucen klient vázat v zásobách (**23 567 Kč** za rok 2010). Z tohoto důvodu banka sleduje finanční ukazatel doby obratu zásob, aby nedocházelo k prodlužování a zásoby se staly nelikvidní, neprodejně.

V rámci oběžných aktiv jsou důležitá výše pohledávek, jak dlouhodobých, tak krátkodobých. Tato firma disponuje pouze krátkodobými pohledávkami převážně z obchodního styku (**31 196 Kč**). Velmi pozitivně zde musím hodnotit jejich časovou strukturu (90% je splatná do lhůty splatnosti a do 30 dnů po lhůtě splatnosti). Tyto pohledávky banka považuje za bonitní a mohou sloužit jako zajištění provozního úvěru.

V rozvaze jsou v nestandardní výši ostatní krátkodobé pohledávky, které v minulosti nebyly vykazovány (**24 574 Kč** za rok 2010) a rovněž výše pohledávek se státem je výrazně vyšší (**3 100 Kč** za rok 2010). Banka bude určitě vyžadovat vysvětlení. Podle mého názoru se u této firmy jedná o situaci, že firma uskutečnila v roce 2010 výstavbu nové haly, která nebyla do konce účetního období zkolaudována a převedena do užívání. To by vysvětlovalo tak vysokou částku vázaných finančních prostředků v položce ostatní krátkodobé pohledávky. Po kolaudaci a převedení budovy do užívání dojde ke snížení ostatních krátkodobých pohledávek a ke zvýšení dlouhodobého hmotného majetku.

Banku dále zajímá poměr vlastního kapitálu a cizích zdrojů. V tomto případě lze pozitivně hodnotit ponechání vytvořeného zisku ve společnosti (za rok 2010 suma výsledků hospodaření z minulých let činí **42 143 Kč**) a tím i přes růst cizích zdrojů (**98 035 Kč¹⁵**), který byl způsoben navýšením úvěrů, nedochází k negativní tendenci.

Z podrozvahy jsem zjistil, že společnost nemá leasing. Tento fakt hraje v rozhodování banky důležitou roli, protože klient není zatížen jeho splácením.

Cash-Flow

V rámci hodnocení cash-flow lze konstatovat, že firma má dobrou tvorbu zdrojů. Při rozboru však zjišťuji, že v roce 2010 je to způsobeno navýšením ostatních provozních

¹⁵ Zvýrazněné hodnoty viz příloha číslo 3

pohledávek na částku **27 760 Kč**. Pozornost si zaslouží i výše odpisů nehmotného a hmotného majetku, která činí za rok 2010 **12 776 Kč**¹⁶.

Tab. 4.1 Finanční analýza FIRMY A

Ukazatel	Rok 2008	Rok 2009	Předběžné rok 2010
Celková likvidita (%)	94,35	94,98	133,46
Běžná likvidita (%)	35,43	53,73	84,79
Rentabilita tržeb (%)	6,10	8,41	7,22
Doba obratu pohledávek (dny)	48	56	49
Celková zadluženost (%)	66,3	63,76	60,97
Zadluženost vlastního kapitálu (%)	197,06	176,03	156,27

Zdroj: vlastní výpočty

ZÁVĚR Z ÚČETNÍCH VÝKAZŮ A FINANČNÍ ANALÝZY FIRMY A

Pozitivně hodnotím meziroční růst tržeb s poměrně slušnou rentabilitou, a to i v období finanční krize. Velmi dobrý je i ukazatel doby obratu pohledávek a je zřejmé, že se ve firmě určitě pečlivě věnují dodržování sjednané splatnosti.

Negativem je poměrně vysoká zadluženost a bilanční nerovnováha. Z pohledu banky bych doporučil sledovat vývoj dluhové služby, tj. tvorby zdrojů ke splácení jistiny úvěrů a jejich úroků. Zdrojem pro splácení je vytvořený čistý zisk a odpisy.

Firmu A můžeme hodnotit jako dynamicky rostoucí společnost, která ani v období krize nevykázala výrazné zhoršení v rámci finančního hospodaření. Firma vzhledem k výši odpisů a tvorbě čistého zisku tvoří dostatek zdrojů pro splácení dlouhodobých úvěrů. Toto je důležité při vyhodnocování banky. V případě kvalitního zajištění a doložení zakázkového

¹⁶ Zvýrazněné hodnoty viz příloha číslo 4

krytí bude banka ochotna dál tuto firmu úvěrovat, tzn. poskytovat další úvěry. Výše krátkodobých úvěrů odpovídá výši oběžných aktiv, což je pro banky důležité při poskytování provozního financování.

Pro banku je tato firma perspektivní klient a určitě bude mít zájem na další spolupráci. Vzhledem k výši oběžných aktiv je zřejmé, že FIRMA A potřebuje provozní financování. Charakter potřeby tohoto financování je trvalý. Dle doložené časové řady výše pohledávek a zásob bude možné poskytnout revolvingový úvěr, který bude usměrňován dle jejich aktuálního stavu. Na vykrytí časového nesouladu mezi příjmy a výdaji je možné ještě doplňkově poskytnout kontokorentní úvěr, který umožní klientovi v případě potřeby rychle reagovat na případné snížení cen surovin a tudíž možnost výhodného nákupu zásob.

Kromě provozního financování je patrné z výše DHM, že firma potřebuje neustále modernizovat technologii a investovat do výrobních prostor. Vzhledem k finanční náročnosti těchto investic bude klient vyžadovat i poskytnutí střednědobých nebo dlouhodobých účelových úvěrů. Poskytnutí těchto úvěrů je závislé na kapacitě splácení a doložení zakázkového krytí, zajištění a podobně.

Firmu A tedy hodnotím jako klienta vhodného pro poskytnutí provozního i účelového úvěru.

4.2.2 Analýza účetních výkazů FIRMY B

Jedná se opět o kapitálovou společnost s právní formou společnost s ručením omezeným. Firma B působí ve stavebnictví. U této firmy je velmi dobře patrný dopad hospodářské krize, která se projevila téměř u všech firem spojených se stavební činností, viz výsledky v roce 2009. V tomto roce vykazovaly stavební firmy ztrátové hospodaření zejména v první polovině roku a ve většině případů se jim už nepodařilo nalézt v druhé polovině roku dostatek jiných zakázek a tuto ztrátu vykryt.

Finanční hodnoty jsou uvedeny v tisících Kč.

Výkaz zisku a ztráty

Jak jsem uvedl výše, firma B se snažila v roce 2009 snížit dopady hospodářské krize a to snahou o optimalizaci nákladů, což se projevuje snížením počtu zaměstnanců, a to z **69**

v roce 2008 až na stav **57** v roce 2010. Tato úspora mzdových nákladů se ale projevuje až v následujícím roce, tj. 2010 protože dochází k vyplácením odstupného. Rozhodnutí k tomuto kroku bylo v mnohých firmách dlouho odkládáno z obavy, že v případě získání zakázky bude těžké najít dostatek kvalifikovaných pracovníků. Následně pak tyto firmy vykazovaly narůstající ztrátu. Proto u firmy B hodnotím toto rozhodnutí managementu velmi kladně. Je patrné, že v roce 2009 dochází ke snížení výkonů a tím i tržeb.

Kladně hodnotím, že vytvořená přidaná hodnota pokrývá výši odpisů (**2 836 Kč** v roce 2009) a osobních nákladů (**27 220 Kč** za rok 2009).

V rámci dotazů na klienta bude nutné rozklíčovat položku tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu, které v roce 2009 dosáhly výše **1 310 Kč**¹⁷. Pokud se bude jednat o odprodej nepotřebného materiálu, pak je vše v pořádku a opětovně bych management mohl pochválit za dobré rozhodnutí.

Ve výkazu zisku a ztráty u této firmy v časovém porovnání nejsou vykazovány žádné mimořádné položky.

Rozvaha

Při hodnocení rozvahy bude u klienta důležité zjistit čím je navýšen dlouhodobý finanční majetek, který dosahoval na konci roku 2010 částku **19 921 Kč**. V rámci této položky mohu předpokládat, že firma B je členem ekonomicky spjaté skupiny a mohlo tedy dojít k přecenění majetkových podílů, ale také k poskytnutí půjček. Tyto skutečnosti banky podrobují důsledné analýze a po klientovi požadují bližší vysvětlení. Pokud by se potvrdilo, že existují dceřiné společnosti, které jsou ze strany firmy B podporovány, tak bude nutné doložit finanční výkazy i těchto společností. Je pravděpodobné, že rating společnosti B bude zhoršen, pokud jejich finanční stabilita bude nižší.

Klient vykazuje meziroční růst tržeb mezi roky 2009 a 2010. Růst pohledávek je však ještě rychlejší (v roce 2010 krátkodobé pohledávky z obchodních vztahů dosáhly částky **38 204 Kč**) a navíc došlo ke zhoršení jejich časové struktury, kde pohledávky po době splatnosti od 31 do 90 dnů dosáhly **12 544 Kč**. Banka bude určitě požadovat vysvětlení a doložení, že se nejedná o nedobytné pohledávky. Pokud by se jednalo o ztrátové pohledávky,

¹⁷ Zvýrazněné hodnoty viz příloha číslo 7

tak by hrozilo riziko tvorby opravných položek, které by vedly ke snížení zisku a tedy i vlastního kapitálu.

Růst pohledávek má za následek i zhoršení platební morálky klienta, protože nemá dostatek finančních zdrojů (krátkodobý finanční majetek za rok 2010 je pouze **291 Kč**), které vedou ke zvýšení krátkodobých závazků z obchodních vztahů, které činí **18 132 Kč**¹⁸.

Banka v těchto případech žádá podrobný rozbor závazků po lhůtě splatnosti, protože hrozí riziko možnosti insolvence, které by velmi poškodilo dobré jméno firmy v očích stávajících i budoucích obchodních partnerů.

Cash-Flow

Cash-Flow z provozní činnosti bylo v roce 2010 výrazně ovlivněno změnou pohledávek z obchodních vztahů (**13 800 Kč**¹⁹), kde je patrná výše vypláceného odstupného.

Tab. 4.2 Finanční analýza FIRMY B

Ukazatel	Rok 2008	Rok 2009	Předběžné rok 2010
Celková likvidita (%)	177,29	278,32	165,09
Běžná likvidita (%)	48,67	123,64	41,46
Rentabilita tržeb (%)	6,88	-1,02	1,87
Doba obratu pohledávek (dny)	102	114	157
Celková zadluženost (%)	35,64	28,22	42,01
Zadluženost vlastního kapitálu (%)	55,58	39,76	72,51

Zdroj: Vlastní výpočty

¹⁸ Zvýrazněné hodnoty viz příloha číslo 8

¹⁹ Zvýrazněné hodnoty viz příloha číslo 9

ZÁVĚR Z ÚČETNÍCH VÝKAZŮ A FINANČNÍ ANALÝZY FIRMY B

Pozitivně zde lze ohodnotit růst tržeb, dobrá kapitálová struktura a nízká finanční zadluženost. Zvláště výše vlastního kapitálu bude mít pozitivní vliv na rozhodnutí o poskytnutí úvěru.

Negativně zde musím ohodnotit nízkou rentabilitu tržeb, špatná běžná likvidita a největší problém spatřuji v růstu doby obratu pohledávek a růst doby splatnosti závazků.

Banka bude v tomto případě velmi obezřetná v případě dalšího navyšování úvěrové angažovanosti a bude velmi záležet, zda bude klient schopen vysvětlit uvedená negativa. Částečně může být růst pohledávek ovlivněn sezónností související s oborem podnikání – stavení činnost – a dále pak neustálým tlakem na prodlužování lhůty splatnosti pohledávek. Z tohoto důvodu klient vyžaduje provozní financování, a to prostřednictvím kontokorentního úvěru. Poskytnutí tohoto úvěru je možné z důvodu schopnosti klienta, alespoň v měsíci září a říjen vyrovnat zůstatek do nuly.

Myslím si, že by růst úvěrové angažovanosti u této firmy nebyl za daných okolností pro banku výhodný a bance by hrozilo velké riziko, že svůj investovaný kapitál nezíská zpět.

Firmě B bych tedy na základě výše uvedených skutečností nedoporučil navýšení úvěrové angažovanosti.

4.2.3 Analýza účetních výkazů FIRMY C

V tomto případě jsem si vybral obchodní firmu, která se zabývá nákupem a dalším prodejem zboží – jde o prodej stavebního materiálu. I tento druh podnikání byl negativně ovlivněn hospodářskou krizí, ale ne tak drasticky, jak tomu je u firem zabývajících se stavitelskou činností. Jedná se přitom opět o kapitálovou společnost s právní formou společnost s ručením omezeným.

Finanční hodnoty jsou uvedeny v tisících Kč.

Výkaz zisku a ztráty

V rámci tohoto výkazu je nutné vysvětlit tvorbu opravných položek, které dosáhly v roce 2009 částku **10 830 Kč** a v roce 2010 **5 833 Kč** v položce Změna rezerv a opravné

položky v provozní oblasti a komplexní náklady příštího období. Po zohlednění této tvorby by byl provozní zisk hospodaření za rok 2009 a 2010 kladný a ne záporný, jak to je ve skutečnosti.

Obchodní firmy často od svých dodavatelů získávají množstevní bonusy. Tyto pak účtují v ostatních finančních výnosech (**14 823 Kč** za rok 2010). Pokud bychom tuto částku nezohlednili v provozní části výkazu zisku a ztráty, to jest snížením nákladů, tak nám bude klient vykazovat zhoršenou rentabilitu tržeb a rovněž i nižší obchodní marži než s jakou ve skutečnosti obchoduje.

I přes dopad hospodářské krize se klientovi podařilo dosáhnout dobrých zisku v roce 2009 **19 126 Kč** a v roce 2010 **9 733 Kč**²⁰.

Rozvaha

Dlouhodobý majetek (**123 763 Kč** za rok 2010) je kryt vlastním kapitálem (**225 642 Kč** za rok 2010). Široké spektrum prodávaného materiálu váže vysoké množství finančních prostředků v zásobách (**62 533 Kč** za rok 2010), které mohou během roku kopírovat sezónnost. Jako problém vidím u klienta vysoký stav krátkodobých pohledávek z obchodních vztahů, které za rok 2010 jsou ve výši **145 556 Kč**, a jejich zhoršenou časovou strukturu, zvláště pak růst pohledávek po splatnosti nad 180 dnů (**39 831 Kč** za rok 2010). Je pravdou, že k většině těchto pohledávek jsou vytvořeny opravné položky, ale i tak je nezbytné získat od klienta vysvětlení a jejich rozbor.

Klient vykazuje závazky ke státu s minusovým znaménkem (**-2 429 Kč** za rok 2010). Může se jednat o přeplatek na zálohách na dani z příjmu z právnických osob. Banka to bude požadovat vyjasnit. Firma ještě vykazuje závazky ke spřízněným osobám (za rok 2010 **2 062 Kč**²¹), což banky za určitých okolností mohou považovat za tzv. pseudo vlastní kapitál.

Firma je dlouhodobě zisková a zisk je ponecháván ve společnosti, tím došlo ke kumulování dostatku vlastního kapitálu. Díky tomuto faktu je firma dostatečně finančně silná a je schopna odolat i vlivům hospodářské krize. Naopak tato krize může pro ni znamenat příležitost na trhu. Firma může získat odběratele od svých slabších konkurentů, kteří se s hospodářskou krizí nedokázali vyrovnat.

²⁰ Zvýrazněné hodnoty viz příloha číslo 11

²¹ Zvýrazněné hodnoty viz příloha číslo 12

Cash-Flow

Celkové Cash-Flow bylo ovlivněno růstem pohledávek z obchodních vztahů a pořízením dlouhodobého hmotného majetku na částku **-2 529 Kč** za rok 2010. Peněžní tok z provozní činnosti je však kladný a dosahuje za rok 2010 **17 057 Kč²²**.

Tab. 4.3 Finanční analýza FIRMY C

Ukazatel	Rok 2008	Rok 2009	Předběžné rok 2010
Celková likvidita (%)	171,20	208,62	190,56
Běžná likvidita (%)	68,34	92,65	71,55
Rentabilita tržeb (%)	1,89	-0,70	-0,01
Doba obratu pohledávek (dny)	64	65	74
Celková zadluženost (%)	45,83	37,28	36,32
Zadluženost vlastního kapitálu (%)	81,15	57,26	57,07

Zdroj: Vlastní výpočty

ZÁVĚR Z ÚČETNÍCH VÝKAZŮ A FINANČNÍ ANALÝZY FIRMY C

Pozitivně hodnotím, že firma má velmi dobrou kapitálovou strukturu, a má mimořádně dobrou celkovou i oběžnou likviditu.

Jako **negativa** vidím výrazné zhoršení časové struktury pohledávek a zhoršení časové struktury závazků. U rentability tržeb jsou hodnoty ovlivněny faktem, že tato společnost dostává množstevní bonusy a další zvýhodnění od svých obchodních partnerů.

Domnívám se, že banka zohlední dlouhodobé ziskové hospodaření společnosti a tudíž i dobrou kapitálovou strukturu a po příznivém vysvětlení zhoršení struktury pohledávek bude banka ochotna poskytnout této firmě úvěr.

²² Zvýrazněné hodnoty viz příloha číslo 13

Dle výše tržeb se klient řadí k tzv. korporátním klientům, kde limity úvěrů jsou schvalovány s menší obezřetností než u menších firem. Tyto společnosti mají navíc obvykle otevřeny úvěrové linky u více bank. I v tomto případě klient vyžaduje především provozní financování. FIRMA C je nejspíše dlouholetý klient banky a ta tedy zná historické toky na jeho účtech a bude mu nejspíše ochotna poskytnout kontokorentní úvěr s vyšším limitem.

Stejně jako u firmy A vidí i ve firmě C pro banku perspektivního klienta, kterého bude chtít i v budoucnu úvěrovat.

Firmě C bych doporučil poskytnutí provozního financování a v případě zájmu by bylo možné poskytnout i účelový úvěr, protože tvorba zdrojů pro jeho splácení je dostatečná.

5 Závěr

Proces úvěrového rozhodování je velmi náročný a banka při něm úzce spolupracuje s potencionálním klientem pro získání potřebných informací, které jsou při úvěrovém rozhodování pro banku důležité, a které dále zohledňuje.

Analyzoval jsem účetní výkazy třech různých kapitálových firem, které se zabývají rozdílnými druhy podnikatelské činnosti, a které se musely vyrovnat s dopadem hospodářské krize. Každá firma se s krizí vypořádala jinak a jejich podnikatelské činnosti to ovlivnilo různým způsobem.

První firma se zabývá výrobní činností v potravinářském odvětví. Tato firma byla hospodářskou krizí dotčena velmi málo. Z analýzy jsem zjistil, že Firma A je dynamicky rostoucí společností, která díky výši odpisů a tvorbě zisku tvoří dostatek zdrojů pro splácení úvěru. Banka by neměla mít problém poskytnout této společnosti další úvěr. Jednalo by se o provozní financování, konkrétně by se jednalo o revolvingový úvěr, ale rovněž by bylo možné poskytnout i účelový úvěr. Tím by prohloubila svoje obchodně partnerské vztahy s touto firmou a v případě zajištění nemovitostí by si klienta zavázala na delší období.

Druhá firma se zabývá stavební činností. Bohužel tento sektor byl hospodářskou krizí dotčen nejvíce a spousta firem díky této krizi byla nucena své činnosti ukončit. Firma sice vykazuje meziroční růst tržeb, ale jejich rentabilita je nízká a to i přes snahu managementu firmy snížit náklady. Navýšení úvěrové angažovanosti nevidím reálně. Bude, však záležet na tom, zda klient je schopen negativa, které jsem analýzou zjistil a popsal, bance dostatečně vysvětlit a zdůvodnit. Pokud by se mu to podařilo, mohlo by dojít alespoň k obnově současného úvěrového limitu u kontokorentního úvěru.

Poslední firma se zabývá nákupem a dalším prodejem zboží – stavební materiál. Tato společnost dokázala na hospodářské krizi nejvíce získat a to díky přebrání odběratelů od slabších konkurentů v oboru. Firma je dlouhodobě zisková společnost, a i když také vykazuje určité negativní tendence, tak tyto by neměli mít negativní dopad na rozhodování banky o poskytnutí úvěru. Vzhledem k výši tržeb, které řadí tuto firmu ke korporátním společnostem, tak by tato firma získala kontokorentní úvěr s výrazně vyššími limity než je tomu tak u ostatních firem.

Celý proces úvěrového rozhodování je velmi individuální. Důležitou roli při něm hrají kromě finančních výsledků hospodaření klienta také nefinanční informace. Tyto informace lze

získat v rámci úvěrového procesu přímo od klienta, ale i z ostatních zdrojů. Velmi těžko bude banka poskytovat úvěr firmě, která vykazuje negativní tendence a která navíc nebyla doposud jejím klientem.

Daleko větší šanci při úvěrovém řízení má firma, která již od své banky dříve získala úvěr a ten v řádném termínu bez problému splatila. Taková firma může i přes aktuální negativní ekonomické tendence být v úvěrovém rozhodování úspěšná a získat úvěr.

Seznam použité literatury

a) Knihy

DLUHOŠOVÁ, D. *Finanční řízení a rozhodování*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2006. 191 s. ISBN 80-86-119-58-0.

KALABIS, Z. *Bankovní služby v praxi*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2005. 148 s. ISBN 80-251-0882-1.

MEJSTŘÍK, M., PEČENÁ, M., TEPLÝ, P. *Základní principy bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 627 s. ISBN 978-80-246-1500-4.

POLIDAR, V. *Management bank a bankovních obchodů*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 1999. 450 s. ISBN 80-86119-11-4.

POLOUČEK, S. a kol. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 716 s. ISBN 80-7179-462-7.

POLOUČEK, S. a kol. *Peníze, banky, finanční trhy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 415 s. ISBN 978-80-7400-152-9.

b) Zákony a vyhlášky

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou bankami a jinými finančními institucemi, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 420/2010, kterou se mění vyhláška č. 501/2002 Sb.

c) Elektronické zdroje

http://www.wikipedia.org/wiki/Revolvingovy_uver

<http://www.i-uver.eu/negociacni-uver>

<http://www.csob.cz>

Seznam zkratek

a.s. – akciová společnost

atd. – a tak dále

apod. – a podobně

CL – celková likvidita

CZ – celková zadluženost

CZK – označení pro českou koru

Čk – české koruny

ČNB – Česká národní banka

ČSSR – Československá socialistická republika

ČR – Česká republika

DHM – dlouhodobý hmotný majetek

DOP – doba obratu pohledávek

OL – okamžitá likvidita

tj. – to jest

tzn. – to znamená

ZVK – zadluženost vlastního kapitálu

Seznam tabulek

<i>Tab. 3.1 Přehled základních forem zajištění úvěru</i>	<i>30</i>
<i>Tab. 4.1 Finanční analýza FIRMY A</i>	<i>38</i>
<i>Tab. 4.2 Finanční analýza FIRMY B</i>	<i>41</i>
<i>Tab. 4.3 Finanční analýza FIRMY C</i>	<i>44</i>

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....

jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

.....

Seznam příloh

- Příloha č. 1 Žádost o úvěr
- Příloha č. 2 Výkaz zisku a ztráty FIRMY A
- Příloha č. 3 Rozvaha FIRMY A
- Příloha č. 4 Výkaz cash-flow FIRMY A
- Příloha č. 5 Časová struktura pohledávek a závazků FIRMY A
- Příloha č. 6 Podrozvaha FIRMY A
- Příloha č. 7 Výkaz zisku a ztráty FIRMY B
- Příloha č. 8 Rozvaha FIRMY B
- Příloha č. 9 Výkaz cash-flow FIRMY B
- Příloha č. 10 Časová struktura pohledávek a závazků FIRMY B
- Příloha č. 11 Podrozvaha FIRMY B
- Příloha č. 12 Výkaz zisku a ztráty FIRMY C
- Příloha č. 13 Rozvaha FIRMY C
- Příloha č. 14 Výkaz cash-flow FIRMY C
- Příloha č. 15 Časová struktura pohledávek a závazků FIRMY C
- Příloha č. 16 Podrozvaha FIRMY C